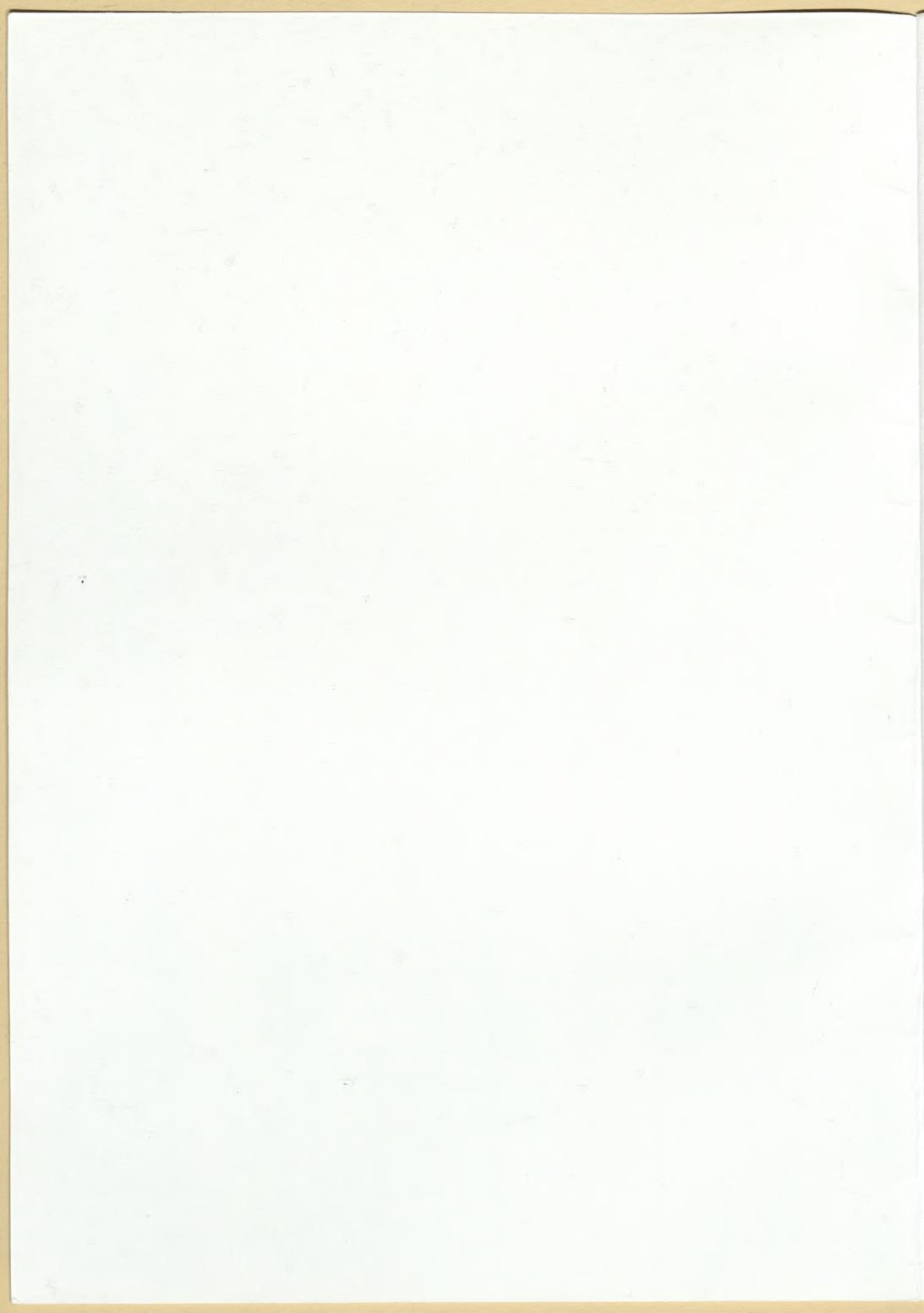

Stanisław Rozwar Zybała

Ulice Radeczniczy

Stanisław Rozwar Zybała

Ulice Radeczniczy

Szczeczeszyn 2014

Przygotowanie do druku i druk – Zygmunt Krasny
Projekt okładki – Daniel Grzeszkiewicz

Wydruk komputerowy

Wydawca : Stowarzyszenie Przyjaciół Szczepieszyńska
Zezwolenie na druk – na mocy statutu Stowarzyszenia

Nakład – 30 egzemplarzy

Dla Mojego Taty

trzydziestego roku, ubiegłego stulecia
szóstego listopada w Radecznicy
przyszedł na świat
mały niepozorny dzieciak
Staszkiem go nazwali
niewiele też się nim interesowali

z dnia na dzień po cichu żył
i tak sobie po prostu był
w międzyczasie mało kto się zorientował
że z małego Stasia, Stanisław się wychował
a swoją osobą wiele wszystkim zaprezentował -
Radecznicę opisał w kilkutomowej kronice
a spacerowym pamiętnikiem jej okolice
opisał wiele kręgów wywodzących się z tego okręgu
strażaków muzyków, partyzantów, rolników
wyznawców różnych religii i nacji
opisał w swojej publikacji

tytułem profesorskim go uhonorowali
ci co z jego wiedzy dość często korzystali
był wędrownikiem, dziejów historykiem,
domorosłym twórcą, artystą, plastykiem
geologii i przyrody wielkim miłośnikiem
kto wie co by nam jeszcze zaoferował
gdyby w lutym 2014 roku
do "krainy wiecznych łowów" nie wyemigrował

żył godnie i pogodnie,
odszedł niespodzianie
takie to odejście było w jego planie
dzisiaj wspominamy o nim, opowiadamy
bo żywe wspomnienia ciągle o nim mamy

8 wrzesień 2014 Radecznica

Gertruda

1. The first of the year was a very dry one.

2. The second of the year was a very wet one.

3. The third of the year was a very dry one.

4. The fourth of the year was a very wet one.

5. The fifth of the year was a very dry one.

6. The sixth of the year was a very wet one.

7. The seventh of the year was a very dry one.

8. The eighth of the year was a very wet one.

9. The ninth of the year was a very dry one.

10. The tenth of the year was a very wet one.

11. The eleventh of the year was a very dry one.

12. The twelfth of the year was a very wet one.

13. The thirteenth of the year was a very dry one.

14. The fourteenth of the year was a very wet one.

15. The fifteenth of the year was a very dry one.

16. The sixteenth of the year was a very wet one.

17. The seventeenth of the year was a very dry one.

18. The eighteenth of the year was a very wet one.

19. The nineteenth of the year was a very dry one.

20. The twentieth of the year was a very wet one.

21. The twenty-first of the year was a very dry one.

22. The twenty-second of the year was a very wet one.

23. The twenty-third of the year was a very dry one.

24. The twenty-fourth of the year was a very wet one.

25. The twenty-fifth of the year was a very dry one.

26. The twenty-sixth of the year was a very wet one.

27. The twenty-seventh of the year was a very dry one.

28. The twenty-eighth of the year was a very wet one.

29. The twenty-ninth of the year was a very dry one.

30. The thirtieth of the year was a very wet one.

31. The thirty-first of the year was a very dry one.

32. The thirty-second of the year was a very wet one.

33. The thirty-third of the year was a very dry one.

Zamiast wstępu

Było to w latach 1970 - tych, brat mojej żony mieszkający w Wałbrzychu przysłał mi list adresujący go:

*Stanisław Zybala
ulica Żółtych Kaczeńców 14
poczta Radecznica
powiat zamojski*

Po tym liście było jeszcze parę następnych z takim adresem, aż tu pewnego dnia zaszła zmiana. Wszystko pozostało po staremu, tylko ulica zaistniała nowa: *Zielona*. Nazwa *Żółtych Kaczeńców* przeszła na pocztę z lekkim uśmiechem doręczycieli, ale *Zielona* wywołała komentarze pod adresem nadawcy i adresata. Pocztcowcy nawet stwierdzili, że dobrze by było gdyby we wsi wprowadzono ulice, to nie byłoby problemu z doręczaniem korespondencji na trzy lub cztery jednakowe nazwiska, a szczególnie urzędowej w sprawach finansowych. Zapewne „ulicowość” ta rozniosła się po wsi, bo po pewnym czasie przeobraziła się w rzeczywistość.

Pracowałem w tamtym czasie w Gminnej Bibliotece Publicznej w Radecznicy jako bibliotekarz. Bibliotekę odwiedzało wielu różnowiekowych czytelników. W bibliotece prowadzono różne zajęcia z czytelnikiem oprócz wypożyczeń książek, szczególnie z młodzieżą szkolną. Był Klub Łazików, Niestająca Zgaduj - Zgadula, Kącik Pamiątek, Czytelnia Prasy, Wyświetlanie Przeźroczy, Kółko Przyjaciół "Szach Mat" i inne, niejednokrotnie bardzo interesujące zajęcia, np. jak ugotować kamień?

Pewnego dnia jak zwykle otrzymałem list z Wałbrzycha, tym razem na ulicę Zieloną. Ktoś z czytelników zauważył zmianę na kopercie i rozwiązała się dyskusja o „uliczności” Radecznicy - gdyby we wsi wprowadzić nazwy ulic, byłoby tak trochę po miejsku, bo przecież Radecznica to coś więcej jak tylko wieś ze stodołami. Prym w tym wywodzie wiedli młodzi mieszkańcy, jak się wówczas mówiło - Szpitala. Od tego dnia powstał jakby młodzieżowy sejm podziału Radecznicy na ulice. W Bibliotece i zapewne na wsi zaczęto przymierzać się do nazwania poszczególnych nie nazwanych ulico

podobnych miejsc.

Oczywiście że zostałem marszałkiem tego sejmiku, bo zwietrzyłem w tej idei pewną korzyść administracyjną. Młodzież robiła różne przymiarki w zakresie nazw - ja temu patronowałem. Narysowałem szkic planu ulic, a sam wyruszyłem w środowisko do rozpropagowania idei podziału Radeczniczy na ulice, i przydatności tej idei w sferze adresowej. I, o dziwo. Pomysł ustanowienia we wsi ulic chwycił, nie tylko u ludności, a co najważniejsze u władzy.

Pewnego dnia do biblioteki przyszedł sekretarz Urzędu Gminy i powiada: Stanisław, podaj mi niezwłocznie "uchwałę twojego sejmiku" o ustanowieniu w Radeczniczy ulic. Siadłem natychmiast przy swoim biurku i napisałem odpowiedni dokument, po czym zaniósłem do Urzędu - w niedługi czas potem Radecznicza miała już 14 ulic.

Radecznickie ulice według Uchwały Rady Gminy

Uchwałą Rady Gminy Nr 61/77 z dnia 30 stycznia 1977 roku ustanowiono w Radeczniczy następujące nazwy ulic:

Bolesława Prusa,

Cicha,

Gwarna,

Klasztorna,

Krótką,

Ludowa,

Łąkowa,

Parkowa,

Polna,

Słoneczna,

Uście,

Zamojska,

Zdrojowa,

Zielona,

Zmieniono też projektowaną ulicę Akacją na ul. Klasztorną, Uściańską na Słoneczną, a Słoneczną na Uście.

Ulica Cicha

Rzeczywiście, ciszy tu pod dostatkiem, oprócz szumu drzew i wiosennego śpiewu wron, bo uliczka leży od południa w cieniu Lasku, a z innych stron jest zabudowana i nieprzejezdna. 25 marca 1945 roku u wylotu ulicy, późnym wieczorem bojówka poakowska z ukrycia ostrzelała dwóch żołnierzy KBW.¹ Pochowano ich na cmentarzu klasztornym w Lasku.² Byli to pochodzący z Mżyńca, pow. Przemyśl Władysław Martyniak, kapral i Jan Sękalski, szeregowiec.

1 Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego (KBW), specjalna formacja wojskowa powołana w 1945 roku do zapewnienia porządku wewnętrznego i walki z podziemiem niepodległościowym (pozostałości AK) oraz zbrojnymi organizacjami ukraińskimi (UPA) i niemieckimi. Podlegał ministrowi bezpieczeństwa publicznego (1945-1954), następnie ministrowi spraw wewnętrznych, wg. p://pl.wikipedia.org/wiki/Korpus_Bezpieczeństwa_Wewnętrznego.

2 Początkowo był to cmentarz prawosławny, na którym w miarę upływu lat dokonano pochówków żołnierzy z czasów I wojny światowej, ludności katolickiej oraz pacjentów miejscowego Szpitala Psychiatrycznego. Kiedy dokonano pierwszego pochowku, nie wiadomo, możemy jednak przyjąć z całą pewnością iż zdarzenie to miało miejsce po roku 1869. Jeden z zachowanych do dziś nagrobków (pierwotnie w obrębie cmentarza znajdowało się ich ponad 80) nosi datę 26 grudnia 1989 i zawiera pochówek zmarłego w wieku 41 lat Густина Горбятюка.

Ulica Gwarna

To początek starożytnej drogi do Podlesia i dalej na zachód aż do Gajówki w lasku Baranieckiego. Ze względu na siedlisko szkolne przy drodze i gwar młodzieży ulicę nazwano Gwarną. Eufemistycznie w latach 1942 - 1946 drogę tę, niektórzy nazywali "drogą do nieba".

Ulica Klasztorna

Według "sejmu młodzieżowego" ulica ta miała się nazywać Akacjowa, ale stało się inaczej, akacje w zimie nie kwitły, za to klasztor był bardzo widoczny. Wielu juniorów żałowało pachnącej nazwy, ale seniorat postawił na inny zapach...

Ulica Krótka

Jest jedna z trzech krótkich wśród wszystkich czternastu. Ulokowała się na pagórkowatym Podgrodziu i podobno prowadzi do nieistniejącego grodu, gdzie z czasem zagospodarowały się rodziny Jezierskich i Falowskich, a jeszcze głębiej w czas się cofając herbowi znaczący się Nałęczem. 25 lipca 1944 roku tu na pagórku u Falowskich w zagrodzie Jana Maciąga wybuchł pożar wojenny podczas potyczki miejscowego garnizonu partyzanckiego BCh, AK i NSZ scalonego w Wojsko Polskie z Wehrmachem. Spaliła się wtedy połowa wsi, zginęło dwóch partyzantów: Władysław Maciąg (żołnierz BCh, pluton Radecznicza) i Eugeniusz Piwowarek (żołnierz BCh, pluton Zaporze) oraz ośmiu żołnierzy niemieckich.

Ulica Ludowa

Ta ulica ulokowała się w "dzielnicy" wsi Kolonia i Uście. Symbolizuje rolniczość Radeczniczy. Z ulicy Ludowej wyrasta ulica Polna, której przedłużeniem jest Wąwóz Powstańców i Droga Pałyska od Kurkowych Dołków. Pałyska wiedzie do Hoszni Ordynackiej.

Ulica Łąkowa

Równoległa do ulicy B. Prusa po jej wschodniej stronie na odcinku "dzielnicy" Podklasztor do Stawu Kaplicznego. Jest tylko częściowo wyróżniona od łąk od Gaju Gruszczańskiego.

Ulica Parkowa

Bierze swój początek od ulicy Gwarnej spod Gajówki i bieży nad Wąwozem Parkowym do Drogi Zdyberkowej, stykając się po drodze z ulicą Klasztorną. Ulica Parkowa dzieli na dwie części leśną starożytność: na Lasek Baranieckiego i Lasek Klasztorny, który w okresie cerkiewnym w latach 1869 - 1914³ nosił nazwę Duchowny Jaj.

Ulica Polna

Wypączkowała z ulicy Ludowej na dawnym po ukazowym⁴ Wygonie i wiedzie za strefę zabudowań wsi. Po 1918 roku przez pewien czas na wygonie zlokalizowane było targowisko wiejskie, gdzie w każdą środę handlowano trzodą chlewną, bydłem, końmi, zbożem i innymi „rolniczałiami” [produktami rolnymi, sprzętem gospodarskim, wszystko co miało związek z rolnictwem].

Ulica Słoneczna

W założeniu "sejmu młodzieżowego" miała to być ulica Uściańska, ale Rada Gminy postanowiła inaczej. Wcześniej ten ciąg drogowy nazywał się Jadamowa Droga i wiódł obok Choinek do Drogi Pałysowej za Olszynami ku Cielęcemu.

Ulica Uście

Ulica ta miała nazywać się Słoneczna ze względu na przestrzeń ku słońcu, ale ktoś smutny pomyślał inaczej i nadano temu traktowi nazwę Uście⁵, nawiązując do dawniej istniejącej między Latyczynem a

3 Radecznicki klasztor oraz kościół pw. św. Antoniego Padewskiego znalazły się pod zarządem duchownych władz prawosławnych po upadku powstania styczniowego - kasaty dokonano za udział radecznickiego duchowieństwa w powstaniu - zdarzenie to zostało opisane w "Pamiętnoj Kniżce Ljublinskoj Guberni" (Ljublin 1903 s. 126 - 136) w następujący sposób: *Do 1869 roku klasztor należał do katolickiego duchowieństwa. Za udział zakonników w politycznej propagandzie, oraz za zuchwałość zakonników w 1869 roku klasztor został zamknięty. Zakonnicy opuszczając go zburzyli ołtarze, zdjęli obrazy, powybijali szyby w oknach, uszkodzili piece i w ogóle zostawili klasztor w takim stanie, że na jego odnowienie potrzeba byłoby kilkanaście tysięcy rubli. Klasztor początkowo został przekazany duchowemu unickim, później prawosławnemu duchowieństwu świeckiemu. Ci przystąpili do remontu kościoła zaadaptowanego na cerkiew. Remont zakończono w roku 1880 i kościół/cerkiew został uroczystie poświęcony przez wielkiego Modesta, byłego wikariusza chełmsko - warszawskiej diecezji.*

4 Teren nadany na własność mieszkańcom wsi na mocy ukazu uwłaszczeniowego z roku 1864.

5 Wieś tę w 1599 roku zakupił Jan Zamoyski od braci Latyczynskich. na dobrach uśkich

Radecznicą, małej wioseczce o nazwie Uście, które w 1930 roku zostało włączone do stołecznej wsi gminy Radecznica. W Uściu była kiedyś karczma, ordynacka szkoła początkowa z jednym nauczycielem, cegielnia prywatna i samorządowa. 22 listopada, mieszkaniec Uścia, właściciel osady włościańskiej - Adam Jaźwiński powołany został przez ówczesnego wójta gminy Radecznica, Sitarza na stanowisko radnego gminy.⁶ 24 lipca 1944 roku obok statuy Najświętszej Marii Panny wzięto do niewoli dwuosobową załogę niemieckiego pojazdu kołowo - gąsienicowego i uprowadzono go nocą na Krzywdę, gdzie skończyła się jego militarna przygoda z parcia na wschód.

Ulica Zamojska

Jakoś nie można było nazwać inaczej tego ciągu drogowego i nadano mu nazwę ulica Zamojska ku Mokremulipiu i dalej, i tak zostało. Ulica Zamojska, 40 km. od Zamościa.

Ulica Zdrojowa

Ulica ta prowadzi do źródeł zwanych powszechnie we wsi Stokiem Jasińskiego do Zdyberki Włościańskiej, malowniczego wąwozu, z korony którego podziwiać można rozległą panoramę części Padolu Zamojskiego i Roztocza Środkowego od Mokregolipia po Gorajec.

Ulica Zielona

Nie przyjęła się nazwa Żółtych Kaczeńców, ale pozostała Zielona. Ulica ta ciągnie się wzdłuż Żabiej Wólki, od ulicy Bolesława Prusa, do końca Nawsia przystającego do włościańskich łąk Radecznicy, między Mokremlipiem a Radecznicą.

Ulica Bolesława Prusa

Czytelnicy "Placówki" uchwalili że magistralna ulica Radecznicy winna nazywać się nazwiskiem autora książki, który w przeszłości deptał ten szlak, kosztował specjałów klasztornych zakonników na Łysej Górze w starożytnym powiecie krasnostawskim.

Gryzelda Konstancja Zamoyska zapisała w 1672 roku kapitule zamojskiej kwotę 100. 000 złotych. od roku 1792 Uście należało do klucza mokrolipskiego.

6 Archiwum Państwowe w Zamościu, Akta Gminy Radecznica, *Korespondencja różna z Komendą Obwodową (zebrania mieszkańców osobowe, rekwizycje wojenne). Ogólne wiadomości z 1915 r.*, sygn. 19

Nie wszystkie nazwy ulic w Radecznicy ułożone przez "sejm młodzieżowy" Rada Gminy Przyjęła. Zmieniono nazwę ulicy Akacyjowej na Klasztorna, ulice Uściańską zamieniono na Słoneczną, a ul. Słoneczną zamieniono na Uście.

Inne nazwania poza uliczne na obszarze Radecznicy w lesie, na polu i na łące, a też i we wsi

Belki

Najniżej w Radecznicy położone miejsca nad poziomem morza - 202. 0 m.

Bębenek

Polne uroczysko przy Wąwozie Powstańców poniżej Pietrosia.

Błacha

Pola uprawne poniżej I Dołów.

Bojtek

Pola uprawne i uroczysko, gdzie istniała cegielnia prywatna i samorządowa do roku 1944. W jej zadaszeniach i. t. p obiektach w 1942 roku ukrywali się niektórzy łatczyńscy i radecznicy Żydzi, a jeden z nich (Szaja Boruch) został tam tajemniczo zamordowany i bez Kadiszu⁷ w wyrobisku gliny pochowany.

Choinki (Maciągowe)

Starolesie przed Olszynami, taki mini bór do lat 1950 - tych z przewagą sosny i jałowca, zielem poziomki, mchów, paproci i. t. p roślinności roztoczańskiej. W latach 1943 - 1945 na gruncie rodziny Mrozów tuż

⁷ Kadisz, z jęz. aramejskiego "święty", modlitwa jaką odmawia się nad grobem zmarłego podczas pogrzebu, a także w każdą rocznicę jego śmierci.

przy zadrzewieniu pogrzebany był zabity przez turobińskich "śmiertelników"⁸ Paweł Polski, po roku 1945 ekshumowany.

Choiny

Radecznicki las w Zagajniku nad Jeziorem Podleskim.

Cielece

Zaporski las za Pałysami nad Nadolnikiem przy Pałyskiej Drodze.

Doły I

„Staro lesie” z licznymi wąwozami, z niegdyś kopalnią kamienia kredowego ("opoki"). Po ukazowe pastwisko wsi z alpejską roślinnością zielną, przetykane różną krzewiną, leszczyną i inną populacją drzewiastą. Jakby "łysiną" Dołów jest pole uprawne Blacha.

Doły II

Też „staro lesie” pastwiskowe, powtórzenie roślinności z I Dołów. Przed Świątami Bożego Narodzenia w 1942 roku, turobińscy "śmiertelnicy" zabili kilkadziesiąt Żydów i tam ich pochowano...

Falowszczyzna

Grunta orne powyżej ulicy Krótkiej a poniżej Zdyberki Włościańskiej.

Gajówka

W Lasku Baranieckiego wiejska zagroda gajowego pilnującego lasu. Uległa rozbiórce po 1945 roku. Obecnie miejsce to porasta las. Pod Gajówką w 1942 i 1943 roku hitlerowcy rozstrzeliwali Żydów i tutaj ich od razu grzebano nie znacząc miejsca pochówku.

Jeziro Podleskie

Część jego powierzchni od strony wsi należy do Radecznicy.

Kamionka I i II

Uroczyska uprawne koło Kurkowych Dołków i przy drodze do I Dołów.

8 Oddział Schupo z Turobina.

Karczmisko

Miejsce od Drogi Zdyberkowej do ulicy Klasztornej. W pagórze przylegającym do miejsca znajduje się obszerna piwnica dawnej karczmy z 1786 roku.

Kociuba

Trójkąt pola uprawnego z dwóch boków porośniętych leszczyną i tarniną, a trzeci bok wyrasta z dawnej niwy dworskiej przy Pietrosiu.

Kolonia

Dzielnica wsi ulokowana przeważnie na Niwach na południu obszaru wsi. Tu znajduje się centrum handlowo - usługowe wsi, weterynaria, osiedle mieszkaniowe OKR.

Korconek

Najdalej wysunięty na zachód obszar wsi za Cielęcym przed II Dołami koło Klimczaka.

Krzywda

Międzyleśna enklawa pól uprawnych przy Pałyskiej Drodze do Hoszni Ordynackiej za Cielęcym. Po 1972 roku pola te opuszczono uprawowo i w większości zasiał się las. Na początku Krzywdy zaczyna się Wężowa Droga, główny leśny trakt drogowy do Placówki, gdzie w 1944 roku istniała podoficerska szkoła strzelecka i sanitarna.

Kulaszów Dół

Wąwóz drzewiasty z urobkiem erozyjnym, oddzielający Pietroś od I Dołów. Stąd w październiku 1942 roku hitlerowcy wprowadzili parę osobową grupę Żydów i rozstrzelali ich pod Gajówką u wylotu Wąwozu Parkowego.

Kurkowe Dołki

Uroczysko między wygonem a Olszynami, pochodzenia leśnego z po erozyjnymi wytworami wysokich pionowych ostańców lessowych zniwelowanych po 1964 roku. Było tu dawniej wiejskie „międlarzysko”

lnu i konopi oraz kopalnia gliny do robot zduńskich. W latach holocaustu pogrzebano tu pięcioro wyznawców judaizmu: Szłomę, Gitle i Rażłę, dzieci Lejzora Honiga⁹, ich koleżankę z innego domu oraz Mietka Breslera, syna dentystki ze Lwowa, która mieszkała u Lejzora.

Lasek

Potomność starożytnego boru roztoczańskiego na północnej rubieży wsi, podzielony w XIX wieku na dwa; lasek Baranieckiego, wycięty przez Reformę Rolną w 1944 / 1945 roku i lasek klasztorny, szczycący się wysokimi koronami drzew do dziś, razem z częścią parkową i procesyjną oraz cmentarzem klasztornym dla osób zasłużonych¹⁰, i. t. p.

Ławki Gajowskie

Pieszny trakt z Gaju Gruszczańskiego i Zakłodzia do Radecznicy przez moczary koryta odnogi rzeki Por między Radecznicą a Gajem Gruszczańskim.

Miasteczko

Szósta dzielnica Radecznicy, najbardziej zurbanizowana i najludniejsza. Wszystko zaczęło się w 1667 roku. Najpierw ulokowano tu siedzibę zakonu Ojców Bernardynów¹¹ i kościół zakonny.¹² Była tu także siedziba folwarku klasztornego. W XIX wieku siedzibę bernardyńską

9 Kupiec i sklepikarz radeczniczy, zamordowany przez Niemców w 1942 roku.

10 Spoczywają tu m. in. *Zofia Sykała*, długoletnia pracownica klasztoru, zmarła 17 września 1955 roku w wieku 63 lat, siostry - *Anna Kucharska* (1896 - 1956) oraz *Zenobia Kucharska* (1891 - 1967) wieloletnie nauczycielki Szkoły Podstawowej w Radecznicy, (...) *Grasiński*, pisarz gminny, który poza pracą w Urzędzie Gminy dodatkowo sporządzał akty urodzin i zgonów w parafii Mokrelipie, *Jan Zawisław* (18. X. 1900 - 6. VIII. 1972), jego żona *Paulina Zawisław* (11. V. 1906 - 28. II. 1967) - podczas okupacji Zawisławowie (Paulina ps. "Anka" - łączniczka, Jan walczył w oddziale "Podkowy", w plutonie "Osy") czynnie byli zaangażowani w działalność Ruchu Oporu, Ryszard Marian Zawisław, s. Pauliny i Jana, zginął tragicznie 9 lipca 1945 roku. Podobnie jak jego rodzice zaangażowany był w działalność konspiracyjną, m. in. odślaniał zakrytego podczas okupacji wapnem orła widniejącego na frontonie schodów wiodących do kościoła św. Antoniego w Radecznicy.

11 Pierwsi zakonnicy, którzy tutaj zamieszkali to: Ludwik Radkowski - definitor prowincji ruskiej, Stanisław Stawski, Marian Domaniewski, Feliks Siedlecki, Bazyli Ochnowski - ten zapisał się w pamięci mieszkańców Radecznicy jako sławny kwestarz i opiekun ubogich, wg. A. Bartosz, *Radecznicza*, Zamość 1919 s.7.

12 Budowę kościoła zakończono w 1671 roku, panujący wówczas Michał Korybut Wiśniowiecki hojnie wyposażył klasztor, a pierwszym przełożonym klasztoru z woli króla Michał został ks. Ludwik Radkowski.

zajął duchowieństwo prawosławne rosyjskie.¹³ Za jego władania na "Świętej Górze" (jak zwykli mieszkańcy Radeczniczy nazywać to miejsce) pobudowano gmach szkoły średniej - „sadowodztwa i ogrodnictwa” (sadownictwa i ogrodnictwa),¹⁴ w którym po roku 1918 otwarto Prywatne Kolegium Serafickie OO. Bernardynów¹⁵, a po zniesieniu szkoły zakonnej¹⁶ w 1950 roku ulokowano Szpital Psychiatryczny. Największy rozwój Miasteczka nastąpił po 1950 roku. W czasie przekształceń wyznaniowo - narodowych przebudowywano też kościół stylowo, z barokowego na styl bizantyjski i odwrotnie.

Po 1876 roku w Miasteczku powstała straż ogniowa, która miała pełne wyposażenie gaśnicze z wozem rekwizytowym, z sygnalizacją dźwiękową i świetlną, który po 1915 roku trafił do Mokregolipia i tam na jego bazie powstała po 1917 roku Ochotnicza Straż Pożarna pod prezesurą dziedzica Świderskiego i proboszcza S. Zbiecia.

Nadolnik

Pola uprawne pomiędzy Pałysami a Wąwozem Powstańców i II Dołami, porośnięte na wysokich miedzach: tarniną, dziką różą, jeżyną i ostrężyną, niekiedy głogiem, szakłakiem, czasem dziką gruszą, czereśnią, kaliną. Początek tego uroczyska zaczyna się od dolnych Olszyn przy Zakole, a kończy się za II Dołami na Korconku pod Klimczakiem.

Nawozy albo Sznurowizna

Też pole uprawne jak Nadolnik z wystrojem wysokich miedz porośniętych roślinnością zielną i krzewistą, tarniną, i. t. p. Ciągną się od rozdroża ulic Uście i Ludowej do "Muchowej Drogi" od zabudowań wsi po Bębenek i Kociubę przed Pietrosiem.

13 Zajęcia dokonano w 1869 roku za: *udział zakonników w propagandzie politycznej, oraz za zachwalność*, wg. *Otkrycie v s. Rodečnicze ženskago monastyrja* [w:] Pamiatnaja Knizka Ljublinskoj Gubernii. Ljublin 1903 s. 123 - 136.

14 W zbiorach Archiwum Państwowego w Zamościu zachowały się dzienniki lekcyjne z tejże szkoły: 1). *Журнал Родечницкой Женской Школы 1910 - 1911*, 2). *Журнал теоретических занятий Родочницкой Школы Садоводства на 1911/1912 уч. [ебный] год*, Akta Szkół Powiatu Zamojskiego, Szkoła Ogrodnicza Żeńska w Radeczniczy 1910 - 1913, nr. zesp. 149/4, sygn. 1 - 2, b/p.

15 Kolegium otwarto staraniem O. Metodego Sikory 17 stycznia 1922 roku. Dyrektorem mianowano Leona Syroczyńskiego, emerytowanego prof. Politechniki Lwowskiej.

16 Było to Prywatne Gimnazjum i Liceum OO. Bernardynów im. św. Antoniego, otwarte 4 września 1944 roku staraniem o. Wacława Płonki znanego w radecznickim środowisku z organizacji tajnego nauczania i czynnej działalności konspiracyjnej oraz duszpasterskiej w oddziałach powstańczych; dyrektorem został o. Jan Duklan Michnar.

Nawsie

Teren raczej łąkowy wzdłuż ulicy Zielonej po łąki wiejskie między Mokremłipiem a Radecznicą. Na Nawsiu były dawniej „kręcowiska” skór miejscowych rymarzy i kuźnia Jana Górniaka. Obecnie stoi tu trafostacja ZE i przepompownia kanalizacyjna.

Niwa Dworska

Grunta pofolwarczne Ordynacji Zamoyskiej ciągnące się od gór Zdyberki Włociańskiej i Dworskiej na wschodzie, po las zaporski za II Dołami za Klimczakiem. Od południa Niwy leży: Pietroś, I i II Doły, Korconek. Od północy Droga Zdyberkowa i grunta wsi Zaporze.

Nizy

Podmokłe grunta Radeczniczy na południu obszaru wsi w widłach ulicy Zamojskiej i Ludowej, opierające się o północną granicę dawnego Uścia. W tym trójkącie zlokalizowane jest centrum handlowo - usługowe wsi.

Olszyny

Dawna wspólnota wiejska istniejąca jako pastwisko. Po 1946 roku rozparcelowana i wykarczowana na pola uprawne. Położona za Choinkami przed Pałysami, przecięta ukośną Droga Pałyską. Przed karczunkiem obszar ten porastała olcha, a dołem do Zokła - jałowiec. Bramą do Olszyny były Kurkowe Dołki.

Pałysy

To pastwiskowe grunta orne jak Olszyny. Położone między Olszynami a Cielęcym. Środkiem bieży Droga Pałyska. Przed karczunkiem obszar Pałys gęsto porośnięty był jeżyną i jałowcem. W pogodne dni lata z Pałys widać Zamość.

Pietroś

Grunta orne o wysokich miedzach z macierzanką, dziurawcem i mnóstwem ziół leczniczych, krzewów róży i tarniny z rojami trzmieli i bardzo urodzajną glebą dla pszenicy i buraka cukrowego.

Podgrodzie

Czwarta dzielnica Radecznicy z ulicą Krotką i Zdrojową. Teren pofałdowany i darzący wieś źródłaną krynica (dawniej teren ten darzył wieś źródłiskiem koło Tetlaka, a obecnie jeszcze Stokiem Jasińskiego). Zamierzający kiedyś napisać monografię Radecznicy Bolesław Tuzin, którego matka pochodziła z pagórka Podgrodzia, był zafascynowany tą pofałdowaną kulminacją. Utrwalił nawet nazwę tego miejsca w różnych zapisach, mówiąc, że tu był gród Wielkich Moraw i rurykowskiej Rusi.¹⁷ Z Podgrodzia wywiodła się uczona, chluba Radecznicy Wanda Jezierska - Harkot- prof. dr hab. od łąkarstwa i kształtowania krajobrazu.

18

17 Ruryk, zmarły w 879 roku wódz drużyny Waregów, uważany jest wg. *Powieści dorocznej* (najstarszego zabytku piśmiennictwa ruskiego), za twórcę dynastii Rurykowiczów.

18 Wanda Harkot (z d. Jezierska), prof. zw. dr hab., urodzona w Radecznicy. Absolwentka Wydziału Rolniczego Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie (magisterium, 1972), doktor nauk rolniczych (1980), dr hab. nauk rolniczych w zakresie agronomii, łąkarstwa i kształtowania środowiska (1995), profesor (2000) i profesor zwyczajny (2004) Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej w Lublinie (od 2008 r. Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Kierownik Katedry Łąkarstwa i Kształtowania Krajobrazu, członek Senackiej Kom. ds. Statutu i Rozwoju Uczelni oraz Wyzd. Kom. ds. Kadr Naukowych, a także kilku towarzystw naukowych: LTN, PTNA, PTG, PTL, w których pełniła i pełni odpowiedzialne funkcje (np. czł. Zarządu Gł. PTL i Przew. Zarządu O/Lublin). Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień związanych z biologią roślin ekosystemów trawiastych, a także ich funkcją krajobrazową oraz ochronną względem gleby. W ostatnich latach szczególną uwagę zwróciła na rolę traw w kształtowaniu zieleni terenów zurbanizowanych i ochronie środowiska przyrodniczego. Główne kierunki badań dotyczą następujących zagadnień: *oceny cech użytkowych gatunków i odmian roślin łąkowych oraz trawnikowych w warunkach oddziaływania różnych czynników biotycznych i abiotycznych, praktycznego wykorzystania biologicznych właściwości wybranych gatunków i odmian traw, a także roślin motylkowatych drobnonasiennych w kształtowaniu terenów zieleni i ochronie środowiska przyrodniczego, zwłaszcza w aspekcie ochrony gleb przed erozją wodną i wietrzną oraz ograniczania przenikania w głąb gleby różnych zanieczyszczeń powodowanych przez czynniki antropogeniczne, proekologicznych metod renowacji zarówno zdegradowanej runi trwałych użytków zielonych, jak i muraw różnych typów użytkowych trawników*. Wymienione problemy badawcze realizowała w ramach 4 tematów zleconych i 4 grantów KBN (kierownik dwóch) oraz BW i DS. Opublikowała łącznie 230 prac, w tym 135 oryginalnych i 7 opracowań monograficznych. Jest współautorem 1 podręcznika oraz autorem rozdz. w 2 książkach. Publikacje te stanowią znaczący wkład do nauki polskiej, zwłaszcza z zakresu biologii traw, bowiem wyjaśniają przyczyny nieudanych wschodów nasion traw, słabego zadarnienia powierzchni, a także małej trwałości niektórych gatunków i odmian w runi łąkowej oraz w murawach trawników. Opracowała ponadto szereg ekspertyz, głównie dla różnych klubów sportowych na Lubelszczyźnie. Dotyczą one oceny stanu zadarnienia oraz programu rekultywacji i kompleksowej pielęgnacji trawiastych nawierzchni. Jest promotorem 4 przewodów doktorskich, opiekunem naukowym 1 przewodu habilitacyjnego. Pod jej kierunkiem 103 studentów wykonało prace magisterskie, a 34 inżynierskie. Za pracę naukową - dydaktyczną była wielokrotnie (13 razy) wyróżniana nagrodami JM Rektora, zaś za cykl prac z zakresu biologii wzrostu i plonowania traw otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi,

Podlasek

Grunta orne po prawej stronie Drogi Zdyberkowej pod Laskiem Klasztornym i Baranieckiego.

Pomiary

Uroczysko łąkowe przystające od wschodu do Bełków, a od południa do Nawsia. Bywały tu kiedyś lodowiska wylewane zimą. Kośnie na paszę wykorzystywała to miejsce przez długie lata rodzina Jachymków, w latach 1980 - tych na skutkach pomelioracyjnych rodziny Jaskółów pobudowała dom. Były też sadzawki rybne. Tuż przy szosie w uroczysku opisywanym sączy się jeszcze małe źródółko.

Popławy

Enklawy poletek uprawnych w lesie Choiny.

Rydyśnica,

To najpowszechniej wymawiana nazwa Radecznicy od niepamiętnych czasów. Inne to: *Hrodecznica, Grodecznica, Rhodecznyca, Rodecznica, Rodiecznica, Radocznica, Radecznicza*.

Sądowisko

Stał tu kiedyś drewniany budynek Sądu Gminnego IV Okręgu Sądu Powiatu Zamojskiego dla czterech gmin: Sułowa, Radecznicy, Frampola i Goraja. Obecnie wznosi się tu wielofunkcyjny dwupiętrowy budynek murowany z Urzędem Gminy Radecznicza, Biblioteką Publiczną, Strażą Pożarną, Poczta.

Uście

Od 1930 roku dzielnica Radecznicy. Do tego czasu samodzielna wieś z urzędem sołtysa. Była tu dawniej karczma ordynacka, po roku 1915 jednoklasowa szkoła powszechna. W uroczysku Bojtek była cegielnia rodziny Babiuchów, a później samorządowa do roku 1944.

Wężowa Droga

Wlot do niej zaczyna się na Krzywdzie z Pałyskiej Drogi, a jej trakt prowadzi do Latyckiego Lasu, gdzie od wiosny do lipca 1944 roku była partyzancka podoficerska szkoła strzelecka i partyzancka pod hasłem "Grab"¹⁹ o późniejszej nazwie "Placówka". W 2009 roku postawiono tam granitowy pomnik.

Wygon

Poukazowy pas gruntów, stanowiący dojazd do pól uprawnych i pastwisk o nazwie: Olszyny, Pałysy, I i II Doły. Obecnie ulica Polna i początek drogi polnej pod nazwą Wąwóz Powstańców.

Zdyberka

Jest ich dwie. Dworska i Włościańska. Włościańska bierze swój początek z ulicy Zdrojowej na zachód do Niwy Dworskiej. Dworska zaczyna się od Karczmiska jako Droga Zdyberkowa i prowadzi polnym traktem do Niwy Dworskiej, a dalej na zachód i południe do Drogi Pałyskiej w Cielęcym.

Zokieł

Kliniaste zakończenie Olszyn przy Nadolniku. W sąsiedztwie tego uroczyska na gruntach uprawnych każdego roku zbierają się "roje" zajęcy na harce.

Żabia Wólka

Druga po Kolonii rolnicza część Radecznicy położona przy Nawsiu między Uściem a Podgrodziem. Dawniej był to "okręg przemysłowy" Radecznicy. Znajdowały się tu dwa kręcowiska skór rymarzy: Jana Rekiela i Pawła Hrycuniaka²⁰ oraz kuźnia Jana Górniaka.

19 Obóz szkoleniowy "Grab", zlokalizowany był w Latyckim Lesie na działkach rodzin Cyprów i Chmielewskich z Latyczyna, urządzony został w kwietniu 1944 roku. 3 maja 1944 roku w obozie były baraki – szalasy dla dowódców i instruktorów szkoleniowych, kursantów i kursantek wiedzy wojskowej i sanitarnej, plac apelowy, maszt z barwanymi narodowymi i herb ziemny z godłem państwa polskiego, latryna. Wodę do obozu przywożono z Kolonii Latyczyn. Czynił to Andrzej Górniak "Lęjka", pieczywo i inne prowianty dowożono do "Graba" drogą Zdyberkową od Radecznicy do Krzywdy a stąd drogą Wężową do celu. Miejsce obozu "Grab" po jego wykorzystaniu nazwano "Placówką" i tak już pozostało do naszych dni.

20 Zawód rymarza uprawiał od roku 1936. Od roku 1945 dzierżawił ogród strażacki. W latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia pełnił społecznie funkcję prezesa Zarządu Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska, był sekretarzem Komitetu Gminnego PZPR, przewodniczącym Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Radecznicy. Pod koniec życia powrócił do zawodu rymarza.

Paweł Jachymiak i Paweł Wachowicz prowadzili warsztaty szewskie, a Jakub Kańkowski był cieślą.

Żydzi

Pozostawili po sobie uroczysko duchowe i rozrzucone bezkadziszowe miejsca pochówków niczym nieoznakowane, oprócz jednego przy obecnej ulicy B. Prusa przy posesji Mariusza Kozaka.

Inne to:

Bojtek,
Kurkowe Dołki,
II Doły,
Koło Gajówki pod Laskiem,
Na terenie cegielni klasztornej, obecnie ciepłownia przy ul. Gwarnej,

SPIS TREŚCI

Zamiast wstępu	3
Radecznickie ulice według uchwały Rady Gminy	5
Inne nazwania poza uliczne na obszarze Radeczniczy w lesie, na polu, i łące, a też i we wsi	9

Paweł Hrycuniak urodził się w 1908 roku w Śniatyczach, zmarł w Radeczniczy; miejscowi nazywali go "Rycuniem", albo "Hrycuniem".

